

ТМ	Г. XXXII	Бр. 4	Стр. 789 - 807	Ниш	октобар - децембар	2008.
----	----------	-------	----------------	-----	--------------------	-------

UDK 159.942:316.485.6

Оригинални научни рад
Примљено: 27.05.2008.

Татјана Стефановић Станојевић
Филозофски факултет
Ниш

КОНФЛИКТИ У ЉУБАВНИМ ВЕЗАМА – ИЗ УГЛА ТЕОРИЈЕ АФЕКТИВНОГ ВЕЗИВАЊА

Резиме

Конфликти, као саставни део љубавних односа, прилика су како за продубљивање везе, тако и за њено прекидање. Теорија афективног везивања нуди разумевање, процењивање, па и предвиђање улоге конфликта, у зависности од доминантног обрасца афективне везаности особе.

На узорку од 60 одраслих испитаника идентификовани су обрасци афективне везаности, а затим утврђена њихова повезаност са конструктивношћу у решавању конфликта у љубавној вези, као и са задовољством везом.

Примењени инструменти: Интервју за процењивање афективне везаности одраслих (Adult Attachment Interview, 1985, Main, Kaplan, Casidy), Упитник за процењивање димензија конструктивности у решавању конфликта и задовољство везом (Недељковић, Станојевић, 2007), Упитник за прикупљање социодемографских података (Недељковић, Станојевић, 2007).

Уз добијену статистички значајну повезаност, посебно значајним чини се и налаз да је улога пола важан предиктор како припадности обрасцу, тако и разумевања конфликта.

Кључне речи: конфликти, обрасци афективног везивања, конструктивност, задовољство, пол

1. Конфликти у љубавним везама: Шанса за побољшање или за погоршање везе?

Конфликти су саставни део свеколике људске комуникације. Ни љубавне везе их нису поштеђене. То су чињенице око којих се

слажу теоријски и истраживачки радови (Brehm, Miller, Perlman, Campbell, 2002), баш као и свакодневно искуство. Покушаји разумевања улоге конфликта у љубавним везама мање су једнозначни. Почев од лаичких, народних сагледавања ("Ко се бије, тај се воли") до актуелних, теоријских сазнања, разумевање улоге конфликта налази се дуж димензије: шанса да се веза побољша, па до шансе да дође до њеног пропадања. Истраживачи су ову димензију укрстили са димензијом задовољства – незадовољства везом и констатовали следеће:

– У задовољавајућим везама конфликти су шанса за побољшање везе: прорадом конфликта продубљују се и интимност, узајамно разумевање и задовољство (Canary, Cupach, 1988; Beach, 1999).

– У незадовољавајућим везама на конфликт се углавном реагује ескалацијом сукоба и све тежим долажењем до разрешења (Fincham, Beach, 1999).

Наравно, оваква подела отворила је низ нових питања. Пре свих, од чега зависи да ли је веза задовољавајућа или не. У потрази за теоријским оквиром који ће понудити и теоријско разумевање наведених дилема, али и емпиријску проверу чини се да Теорија афективног везивања испуњава оба услова.

1.1 Могући теоријски оквир или: Теорија афективног везивања

Иако се оснивачи теорије афективног везивања нису детаљно бавили конфликтима у љубавним везама, већ и у њиховим текстовима (John Bowlby, 1980) може се назрети могући правац повезивања описаних феномена:

"Пошто је циљ афективног везивања одржавање везе, свака ситуација која делује као да везу доводи у опасност изазива акцију оријентисану на очување; што већа опасност од губитка то интензивније и разноврсније акције усмерене на очување везе. Чим понашање афективног везивања постане организовано у односу на циљем кориговану базу, релација развијена између детета и мајке постаје много комплекснија. Док истинска сарадња између двоје тада постаје могућа, отвара се и простор за не лако решиве конфликте. Будући да сваки партнер има своје властите сетове циљева, сарадња је могућа онолико дуго колико су спремни да се одрекну својих властитих циљева за добробит оног другог" (Bowlby, 1980, p. 42).

И из овог кратког цитата јасно је да конфликт може бити сагледан и као опасност по афективну везу, и као шанса за развој везе.

У деценијама након оснивања теорије, следбеници Џона Болбија, разрадили су модалитете афективне везаности, почев од класификације Мери Ејнсворт касних шездесетих прошлог века (M. Ainsworth, 1968) до савременијих и детаљнијих класификација аутора

новог века (K. Bartholomew et al, 2002). Углавном се ради о подели на један "сигурни" и неколико "несигурних" образаца афективне везаности (избегавајући, амбивалентни и дезорганизовани). Доследно идеји о развојном приступу аутори су сагледавали промене и карактеристике поменутих образаца, како у доминантним развојним фазама (детењство, адолесценција, одрасло доба), тако и у доминантним животним релацијама (родитељство, партнерски односи, односи са пријатељима, браћом и сестрама).

Заједничко свим поменутих модалитетима је полазиште о унутрашњим радним моделима који су у основи образаца. Прецизније, према теорији афективног везивања, особа у најранијем детињству, а на основу реаговања значајних других на њене потребе, формира "слику" о себи, и о другима. Или, говорећи језиком теорије афективног везивања: особа формира унутрашњи радни модел себе и унутрашњи радни модел других. Радни модели могу бити позитивни и негативни и у односу на њихов квалитет дефинише се образац афективног везивања. Једном формиран, модели персистирају кроз живот, обогашћујући се новим искуствима и сазнањима која најчешће бивају асимилирана у односу на почетна и тако обликују мисли, осећања и понашања особе у свим важним животним релацијама. Доминантна и вероватно најдужа релација одраслих су љубавни или партнерски односи. Од унутрашњег радног модела, дакле, у извесној мери могло би да зависи да ли је доживљај љубавне везе задовољавајући или не. Даље, то би могло да значи да од унутрашњег радног модела зависи и да ли је конфликт у служби продубљивања или пропадања везе. Уколико покушамо да применимо описану идеју на партнерске образце афективног везивања, класификација би могла да изгледа овако:

– Сигурни образац партнерске афективне везаности одређен је позитивним унутрашњим радним моделом себе и позитивним моделом других. Особе које припадају овом образцу, конфликт доживљавају као шансу за побољшање разумевања, интимности и узајамног задовољства (позитиван модел других их чини спремним за интимност са другима). Захваљујући позитивној слици о себи, они ту шансу и користе. Једном речју, конфликт их не угрожава, већ доприноси њиховој вези.

– Симбиотски образац партнерске афективне везаности се одређује на основу негативног унутрашњег радног модела себе и позитивног модела других. Особе овог типа конфликт доживљавају као претњу, због страха од напуштања. Прецизније, зато што је слика о другима позитивна и особе овог обрасца у партнерској вези имају жељу да продубе интимност, блискост са партнером. Међутим, због негативне слике о себи, они не успевају да ту шансу искористе, већ током конфликта доминира страх да нису довољно добре за друге, те

да ће бити остављене. Конфликт виде као претњу већ постигнутој блискости и интимности, тако да не успевају да га искористе као шансу за даље продубљивање интимности.

– Избегавајући образац партнерске афективне везаности одређен је позитивним унутрашњим радним моделом себе и негативним моделом других. У овом обрасцу, за разлику од претходних, основни циљ везе није постизање интимности, већ очување независности (захваљујући негативном моделу других). Конфликт провоцира "узајамно отварање", поверавање партнера и то особе овог типа виде као опасност по самопоштовање и независност.

– Бојажљиви (дезорганизовани) образац партнерске афективне везаности дефинисан је негативним унутрашњим радним моделом себе и негативним моделом других. Особе које припадају овом обрасцу конфликт вишеструко угрожава: и због негативне слике о себи (страх да ће бити остављене, јер мање вреде од других) и због негативне слике о другима (страх да ће бити исмејане, да ће њихова искреност бити схваћена погрешно).

За комплетирање слике о потенцијалном утицају унутрашњих радних модела на доживљај конфликта у љубавним везама, потребно је узети у обзир и тзв. компоненте радних модела: циљеве и стратегије које особа поставља пред себе у односу на квалитет унутрашњих радних модела себе и других (J. A. Feeny, 1994). Наш је утисак да се циљеви које постављамо себи у важним животним релацијама, превасходно одређују квалитетом унутрашњег радног модела *других*, те да ћемо желети интимност уколико је слика о другима позитивна, односно желети независност уколико је слика о другима негативна.

За разлику од циљева, стратегије су доминантније одређене унутрашњим радним моделом *себе*. Тако да, уколико је унутрашњи радни модел себе позитиван, особа ће преферирати стратегије у којима конструктивно решава проблеме, не скривајући сопствену узнемиреност, али и не дозвољавајући да буде њоме преплављена. Уколико је пак унутрашњи модел себе негативан, особа ће бити склонија тзв. бурним стратегијама: наглашено ће испољавати узнемиреност, тугу или бес, а затим уплашена могућношћу остављања тежити попустљивости и прихватању.

Описана очекивања ће бити доступна провери након валидације конструисаног инструмента за ту врсту процене (Недељковић, Стефановић, 2008).

У табели бр. 1 покушали смо да сумирамо однос свега наведеног: образаца, модела, циљева, стратегија и доживљаја конфликта у вези:

Табела 1. Обрасци афективног везивања, модели, циљеви и доживљај конфликта у љубавној вези

Обрасци афективне везаности	Унутрашњи радни модели	Циљ у партнерској вези	Доживљај конфликта у партнерској вези	Стратегије понашања у партнерској вези
Сигурни образац афективне везаности	Позитиван модел себе Позитиван модел других	Продубљивање интимности	Конфликт је шанса којом се успешно остварује постављени циљ.	Конструктивно превладавање конфликта.
Симбиотски образац афективне везаности	Негативан модел себе Позитиван модел других	Продубљивање интимности	Конфликт се не користи као шанса за продубљивање интимности, већ је конфликт претња очувању везе, активира страх од напуштања.	Стратегија бурног одигравања, испољавања емоција страха, разочарања, увређености... Неадекватна когнитивна обрада.
Избегавајући образац афективне везаности	Позитиван модел себе Негативан модел других	Очување независности	Конфликт је претња независности, самопоштоавању особе.	Стратегија игнорисања конфликта. Повлачење из ситуације.
Бојажљиви образац афективне везаности	Негативан модел себе Негативан модел других	Очување независности	Конфликт је претња и очувању везе и самопоштоавању особе.	Без адекватне стратегије, хаотично понашање.

1.2. Емпиријска евиденција о односу конфликта и афективне везаности

Уколико претходно направљену поделу на четири обрасца редефинишемо и класификацију сведемо на сигурни и несигурне образце афективног везивања, приказ емпиријских истраживања биће олакшан. Наиме, у доступним евиденцијама (Pietromonaco et al, 2004), приказ резултата је углавном ослоњен на проверавања следећих очекивања:

1. Особе са сигурним образцем афективног везивања конфликт виде као шансу за продубљивање блискости и узајамног разумевања у вези;

2. Особе са несигурним обрасцима афективног везивања (симбиотски, избегавајући и бојажљиви) конфликт виде као претњу (самопоштовању, очувању везе, или и једном и другом).

Будући да до сада објављена истраживања немају исту методологију, као ни инструменте за процену, у приказ резултата ћемо укључити и приказ инструмената којима је истраживање обављено.

У првој, односно најбројнијој истраживачкој групи налазе се упитничке форме у којима се истраживачи ослањају на самоизвештавања субјеката о понашању у ситуацијама афективног везивања, као и у конфликтним ситуацијама. Реч је о следећим истраживањима: Levy & Davis, 1988; Pistole, 1989; Senchak & Leonard 1992; Carnelley et al. 1994; Feeny, 1994; Creasey, Kershaw & Boston, 1999; O'Connell Corcoran & Mallinckrodt, 2000; Creasey & Hesson-McInnis, 2001. Резултати побројаних истраживања прилично доследно потврђују очекивања да сигурно афективно везане особе, користе конструктивније стратегије од оних са несигурним афективним обрасцима. Особе са несигурним обрасцима наводе да имају тешкоће да разумеју партнерову перспективу, тако да својим понашањем појачавају конфликт (притискају партнера, принуђују, или се повлаче). Подсетимо ипак на ограничену поузданост ове методе, пре свега зато што су испитаници у прилици да одаберу начин на који ће се представити и који можда не одговара њиховом реалном понашању у конфликтној ситуацији.

Студије у којима се понашања субјеката опсервирају и кодирају превазилазе ограничења самоизвештавајућих студија и поузданије говоре о томе да ли су понашања током конфликта у вези са обрасцима афективног везивања. Ова истраживања су организована тако што су парови субјеката процењивани док су дискутовали и настојали да реше неке од проблема у својој вези. Реч је о истраживањима следећих аутора: Kobak & Hazan, 1991; Kobak et al, 1993; Cohn et al. 1992; Simpson et al. 1996; Paley, Cox, Burchinal & Payne, 1999; Bouthiller, Julien, Dube Belanger & Hamelin, 2002; Creasey, 2002. У већини истраживања праћен је однос између резултата на упитницима и опсервације понашања пара током дискусије о мањим или већим проблемима у вези и потврђено очекивање да ће сигурно афективно везане особе имати конструктивнију стратегију од несигурно афективно везаних особа у превазилажењу конфликта.

Посебно занимљивом чини се чињеница да студије које су засноване на посматрању указују на могући утицај пола. На пример, жене су мање од мушкараца склоне да показују одбацивање када се дискутује о неслагању у вези, што је у складу са стереотипом о улози пола. Резултати потврђују да жене које припадају окупираном обрасцу, у дискусији о важним проблемима доследно испољавају висок стрес и неконструктивност, што увек не важи за мушкарце који

припадају истом обрасцу. Међутим, мушкарци који припадају избегавајућем обрасцу изразитије од жена које припадају истом обрасцу, показују одсуство топлине и подршке посебно у дискусији о важним проблемима. Такође, у студији мајки и њихове деце у тинејџерским годинама (Kobak, Cole, Ferentz, Gillies & Fleming, 1993) уз налаз да су сигурнији тинејџери испољавали конструктивније стратегије у дискусијама са мајкама, ишао је и налаз да је природа понашања зависила од пола. У још једном од истраживања (Creasey, 2002) евидентирана је статистички значајна разлика у полу: жене које су припадале симбиотском и избегавајућем обрасцу показивале су негативније понашање и у чекаоници и током конфликта, од сигурно афективно везаних жена, док код мушкараца није било оваквих разлика. Дакле, ове студије индицирају да ће сигурно афективно везане особе имати конструктивније стратегије у решавању конфликта и у романтичним везама, и у родитељ - дете релацијама, али и могућност да ће понашање у конфликтним ситуацијама бити повезано са полним разликама.

У трећој групи се налазе истраживања у којима је коришћен до сада најпоузданији инструмент за процену афективне везаности: Интервју за процењивање афективне везаности одраслих на основу низа димензија којима се процењује како афективна везаност из детињства, тако и актуелна афективна везаност (AAI; Main, Casidy, Kaplan, 1995), уз опсервацију понашања током конфликтне дискусије. Описани дизајн чини поменуто истраживања најпоузданијим индикатором стања у истраживаној области. И у тако аранжираним истраживачким студијама потврђена је претпостављена повезаност образаца са начином понашања у конфликтним ситуацијама (Cohn, Silver, Cowan, Cowan & Pearson, 1992; Paley et al, 1999). Наиме, у свим истраживањима, и мушкарци и жене су испољавали мање конструктивно понашање уколико су припадали несигурним обрасцима, од мушкараца и жена са сигурним обрасцима.

Дакле, и истраживања заснована на самоизвештавањима, баш као и бихејвиоралне, опсервационе студије потврђују очекивање да се сигурно афективно везане особе понашају много конструктивније током конфликта него несигурне, као и да конструктивније интеракције могу помоћи развој интимности. Додајмо и да мушкарци и жене не показују увек једнаке понашајне обрасце, што сугерише да припадност полу може утицати на начин на који се афективно везивање манифестује током конфликта. Могуће је да ће понашање које је ближе стереотипу о полној улози лакше доћи до изражаја током конфликта. Иако се полне разлике појављују у свега неколико истраживања разумно је претпоставити да ће разумевање односа конфликта и афективне везаности морати да узме у обзир и стереотипе о улози пола.

У описаном истраживачком контексту определили смо се за истраживање у коме ћемо афективну везаност процењивати на основу поменутог интервјуа (AAI; Main, Casidy, Kaplan, 1995), а начин доживљавања и излажења на крај са конфликтима упитником (Недељковић, Станојевић, 2007) који је начињен за потребе истраживања, а на основу низа сличних и већ коришћених упитника.

2. Истраживање

2.1. Методологија истраживања

2.1.1. Хипотезе

У покушају разумевања разноврсности улоге конфликта у љубавној вези, а уз помоћ описаног теоријског контекста, дефинисане су основна и специфичне хипотезе:

– Очекује се да постоји повезаност образаца афективног везивања са начином решавања конфликта у љубавној вези.

Специфичне хипотезе:

– Очекује се да особе са сигурном афективном везом конфликте прорађују конструктивно, користећи их као шансу за продубљивање интимности.

– Очекује се да особе са несигурним обрасцима афективног везивања (симбиотски, избегавајући и бојажљиви) мање конструктивно решавају конфликте: избегавајући их; или их користећи за ескалацију сукоба.

– Очекује се да су особе са сигурном афективном везом задовољније везом од особа које припадају несигурним обрасцима.

– Очекује се да постоји повезаност основних истраживачких варијабли са социо-демографским варијаблама (пол, узраст, образовање).

2.1.2. Инструменти

Интервју за процену афективног везивања одраслих

Интервју за процену афективног везивања одраслих. (AAI; Casidy Kaplan & Main, 1985). Полуструктурирани интервју за одрасле о искуству везивања у детињству, али и о актуелном значењу за индивидуу, поменутих раних искустава. Реч је о полуклиничком интервјуу који се састоји из 15 питања фокусираних углавном на рана искуства афективног везивања.

За процењивање се користи више скала:

– Скала искустава из детињства,

– Скала актуелног расположења у односу на родитељске фигуре,

– Скале генералног расположења субјекта у односу на детињство.

На основу процењивања димензија на овим скалама (16 димензија) добија се коначна оцена у смислу припадања једном од образаца афективног везивања.

"Дс" или избегавајући тип партнерске афективне везаности, са подтиповима:

- Дс1 – Негирање афективне везаности
- Дс2 – Обезвређивање афективне везаности
- Дс3 – Ограничавање емоција
- Дс4 – Преплављеност страхом због могућности губитка

"Ф" или сигурни тип афективне везаности, са подтиповима:

- Ф1 – Благо померање од сигурности
- Ф2 – Померање ка одбачености
- Ф3 – Врло сигурно излагање
- Ф4 – Благо преокупирано
- Ф5 – Помало огорчености/љутње

"Е"¹ или окупирани тип афективне везаности, са подтиповима:

- Е1 – Пасивност
- Е2 – Љутња
- Е3 – Преплављеност/преокупираност

"Уд"² или дезорганизовано-дезоријентисани тип афективне везаности

*Упитник за процену конструктивности
у превазилажењу конфликта у љубавним везама*

Упитник за процењивање конструктивности у превазилажењу конфликта (Ј. Недељковић, Т. С. Станојевић, 2007) се састоји из двеју скала: Конструктивност у превазилажењу конфликта и Задовољство везом. Скале садрже по 12 ајтема, са одговорима Ликертовог типа. У прелиминарном истраживању, на узорку од 150 испитаника, поузданост целог теста била је задовољавајућа (0.81).

2.1.3. Узорак

Узорак је чинило 60 одраслих особа, уједначених по полу и подељених у три старосне групе:

млађи (19-25), средњи (26-35) и старији (36-45).

Релативно мали узорак условљен је чињеницом да је за задавање и оцењивање интервјуа (ААИ) потребно више дана само за једног испитаника.

¹ "Е" образац је у класификацији добијеној "ААИ" инструментом назван окупираним, док је у класификацији партнерских образаца назван симбиотским.

² "Уд" образац је у класификацији добијеној "ААИ" инструментом назван дезорганизованим, док је у класификацији партнерских образаца назван бојажљивим.

3. Резултати

3.1. Дескриптивна статистика

3.1.1. Дистрибуција социо-демографских варијабли

Старост и пол испитаника

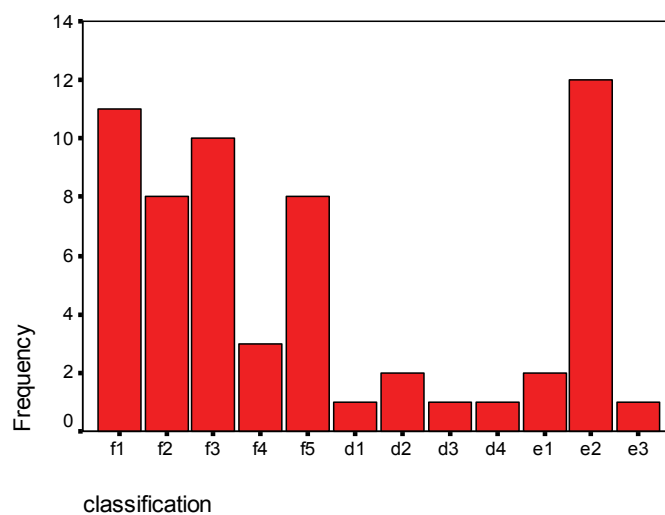
Табела 2. Пол и старост испитаника

Старост	Мушки пол	Женски пол	Тотал
Млађи (19-25)	10	10	20
Средњи (26-35)	10	10	20
Старији (36-45)	9	11	20
Тотал:	29	31	60

Табела 3.образовање и пол испитаника

Образовање	Мушки пол	Женски пол	Тотал
Средња школа	15	8	23
Виша школа	4	8	12
Факултет	10	9	19
Завршене маг. или док. студије	0	6	6
Тотал:	29	31	60

3.1.2. Дистрибуција образаца афективног везивања одраслих (ААИ)

Графикон 1. Дистрибуција образаца афективног везивања

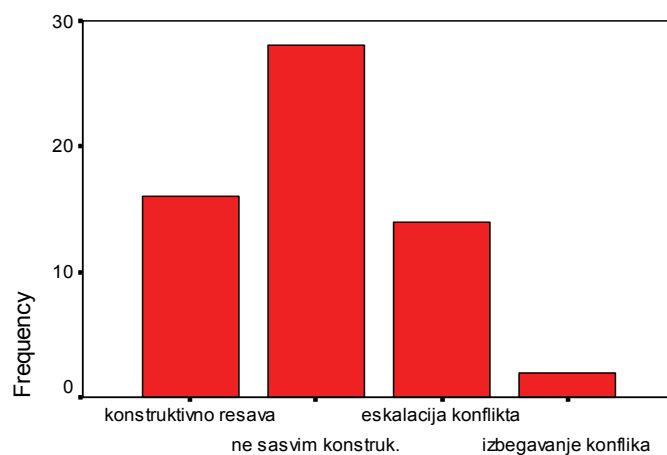
Из графика се види да је највише испитаника у категоријама од Ф1 до Ф5 (сигурно афективно везивање), док су остале категорије мање заступљене (изузев категорије Е2). Како би ситуацију учинили прегледнијом, сажели смо категорије и добили следећу табелу:

Табела 4. Обрасци афективног везивања, без подкатегија

Обрасци афективног везивања	Мушки пол	Женски пол	Тотал	Фреквенције
Ф (Ф1 - Ф5)	25	15	40	66.5%
Д (Д1 - Д4)	3	2	5	8.5%
Е (Е1 - Е3)	1	14	15	25.0%
Тотал:	29	31	60	100%

У испитиваном узорку доминира сигурни образац афективног везивања, следи окупирани и на крају избегавајући образац афективног везивања. Нема испитаника класификованих у "Уд" или дезорганизовани образац афективног везивања. Оно што заслужује додатну пажњу су полне разлике. Наиме, док је највећи број мушкараца класификован као сигурно афективно везан (25 испитаника од 29), однос образаца на подзорку жена је другачији (15 сигурно афективно везаних испитаница и 16 несигурно афективно везаних).

3.1.3. Дистрибуција конструктивности у решавању проблема у вези:

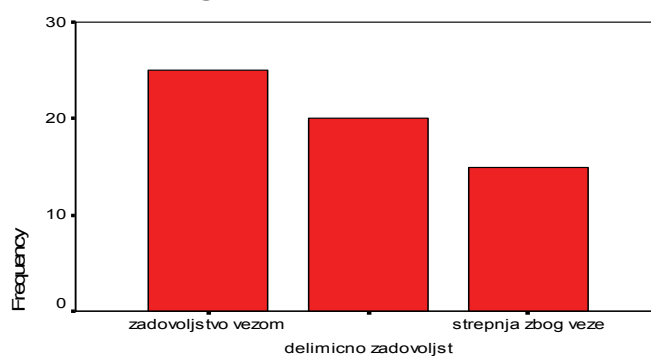

KONKLAS

Графикон 2. Дистрибуција конструктивности у решавању проблема

Из графика бр. 2 видимо да је највише испитаника проценило да "не сасвим" конструктивно решава проблеме у љубавној вези (28), док је скоро уједначен број оних који сматрају да су врло конструктивни (16) и број оних чији конфликти ескалирају и воде до озбиљнијих сукоба (14). Само два испитаника су класификована у категорију избегавања конфликта.

3.1.4. Дистрибуција задовољства везом

ZADKLAS

Графикон 3. Дистрибуција задовољства везом

Задовољство везом је нешто другачије дистрибуирано. Наиме, већина испитаника задовољна је својом везом (25), нешто мање њих је делимично задовољно (20) и стрепи због опстанка везе 15 испитаника.

3.2. Статистика закључивања

3.2.1. Повезаност образаца афективне везаности са димензијама конструктивности и задовољства везом

Табела 5. Повезаност афективног везивања са начином решавања конфликта, односно задовољством везом

		Конструктивност у решавању проблема	Задовољство везом
Обрасци афективног везивања	Pearson correlation	0.720** ³	0.777**
	Статистичка значајност	0.00	0.00
	Број испитаника	60	60

³ ** - статистичка значајност на нивоу 0.01

Обе корелације су статистички значајне, што значи да постоји повезаност између припадности одређеном афективном обрасцу и успешности у решавању конфликта. Прецизније, ова корелација потврђује очекивање да ће особе са сигурном афективном везом (66.5% узорка), конфликте видети као шансу за продубљивање интимности, коју ће настојати да користе мање или више успешно, (73% узорка се изјаснило за конструктивно или не сасвим конструктивно решавање конфликта) док ће особе са несигурним обрасцима (33,5% узорка) стрепети од конфликта и продубљивати их (24%) или их избегавати (3%). Што се задовољства везом тиче, статистички значајна корелација иде у прилог очекивању да су особе са сигурним афективним везама задовољније својим љубавним односима, од особа са несигурним афективним везама.

3.2.2. Повезаност основних истраживачких варијабли (образаца, конструктивности и задовољства везом) са социо-демографским варијаблама

Повезаност образаца афективног везивања са полом

Табела 6. Однос образаца и пола

		Пол
Обрасци афективног везивања	Pearson correlation	0.547**
	Статистичка значајност	0.000
	Број испитаника	60

Повезаност димензија: конструктивност у решавању проблема и задовољство везом и пола

Табела 7. Однос димензија конструктивности и задовољства везом и пола

		Конструктивност	Задовољство
Пол	Pearson correlation	0.395* ⁴	0.508**
	Статистичка значајност	0.002	0.000
	Број испитаника	60	60

Следећом табелом покушаћемо да разјаснимо добијене статистички значајне корелације, односно да разумемо могућу улогу пола у односу образаца и конструктивности у решавању конфликта:

⁴ * статистичка значајност на нивоу 0.05

Табела 8. Однос пола, образаца и начина решавања конфликта у вези

			Пол	
			мушкарци	жене
Конструктивност				
Констр. решав.пробл.	образци	Ф1-Ф3	7	5
		Д1-Д4	3	0
Укупно			10	5
Не сасвим конструктивно решав. пробл.	образци	Ф1-Ф5	16	10
		Д1	0	2
Укупно			16	12
Ескалација конфл.	образци	Е1-Е3	1	14
Укупно			1	14
Избегавање конфликта	образци	Ф1-Ф3	2	0
Укупно			2	0
Тотал:			29	31

Из табеле се јасније види да је однос образаца афективног везивања и начина решавања конфликта повезан са полом у смислу да већина мушкараца припада сигурном обрасцу и конфликте решава или сасвим или углавном конструктивно. Са друге стране, тек половина тестираних жена припада сигурном обрасцу и при том се углавном изјашњава за не сасвим конструктивно решавање проблема. Друга половина тестираних жена припада несигурном обрасцу (окупираном) и изјашњава се за неконструктивно решавање проблема које често ескалира у озбиљнији сукоб.

Да ли то значи да су жене и мање задовољне везом:

Табела 9. Однос пола, образаца и задовољства везом

			Пол	
			мушкарци	жене
Задовољство везом				
Потпуно зад.	образци	Ф1-Ф5	15	6
		Д1-Д4	3	1
Укупно			18	7
Делимично зад.	образци	Ф1-Ф5	10	9
		Д2		1
Укупно			10	10
Стрепња због везе	образци	Е1-Е3	1	14
Укупно			1	14
Тотал:			29	31

Табела потврђује очекивање да значајно више жена него мушкараца стрепи над будућношћу везе и није задовољна начином на који се веза одвија. Ова врста стрепње својствена обрасцу окупираних афективног везивања (коме тестираних жене и припадају) онемогућава их у доживљају конфликта као шансе да се интимност продуби. Због тога, оне конфликт доживљавају као доказ да са везом нешто није у реду, претварајући сваку конфликтну ситуацију у промоцију анксиозности и страха од остављања.

Повезаност образаца афективног везивања и димензија конструктивности у решавању проблема и задовољства везом са образовањем:

Табела 10. Однос образаца афективног везивања и димензија конструктивности у решавању проблема и задовољства везом са образовањем

		Обрасци афек.вез.	Конструктивност	Задовољство везом
Образовање	Pearson Correlation	0.330*	0.360*	0.327*
	Статистичка значајност	0.010	0.005	0.011
	Број испитаника	60	60	60

Значајност ове корелације важан је индикатор смислености когнитивно бихевиоралних техника за прораду конфликта у партнерским везама, јер указује на могућност да степен образовања умерено позитивно корелира са сигурношћу и успешношћу везе.

4. Дискусија

Или: Откуд у народу изрека: "Пусто женско"?

Истраживање је тестирало и потврдило очекивање да постоји повезаност између образаца афективне везаности и начина на који се доживљавају, односно решавају конфликти у љубавним везама. Прецизније, добијени резултати наглашавају да особе које припадају сигурном обрасцу афективног везивања конструктивније решавају конфликти, док особе које припадају несигурним обрасцима афективног везивања (пре свих окупираних, односно симбиотском обрасцу афективне везаности) углавном у конфликтним ситуацијама манифестују узнемиреност и страх од остављања, пропуштајући да се фокусирају на конфликт и реше га. Мали подузорок особа (три мушкар-

ца и две жене) које припадају преосталим, такође, несигурним обрасцима афективне везаности (избегавајући и дезорганизовани), спречава нас у доношењу иоле поузданих закључака о њиховом начину понашања у конфликтним ситуацијама. Наведени резултати у складу са са резултатима иностраних истраживања чиме се и на крос – културном нивоу потврђује улога квалитета афективне везаности за задовољство везом и начин решавања конфликта у везама.

Такође, потврђујући очекивање да су неке од социо-демографских варијабли статистички значајно повезане са афективном везаношћу и начином решавања конфликта, истраживање скреће пажњу на значај и улогу полних стереотипа у решавању конфликтних ситуација у љубавним везама. Иако већ евидентирана у иностраним истраживањима, (Kobak & Hazan, 1991; Kobak et al, 1993; Cohn et al. 1992; Simpson et al. 1996; Paley, Cox, Burchinal & Payne, 1999) улога пола у домаћем истраживању потврђена је на основу примене техника интервјуа и самоизвештавања, дакле, не на основу посматрања понашања испитаника, што је био случај у нама доступним иностраним истраживањима.

Наиме, показало се да је 50% тестираних жена било склоно да конфликт види као шансу за "драмски заплет" у коме ће одиграти главну улогу, али и који ће окончати попуштајући и прихватајући оно због чега је конфликт настао. Описано понашање одговара стратегији окупираног обрасца афективног везивања. Резултати су потврдили и да је значајан проценат жена у испитиваном узорку припао том обрасцу (скоро 50% жена). Дакле, о неуспешној стратегији у решавању конфликта не можемо говорити, а да не узмемо у обзир чињеницу да управо жене са неуспешним стратегијама, припадају истом, односно окупираном обрасцу афективног везивања. У покушају да одговоримо на питање откуд толико жена (и само жена) у окупираном обрасцу афективног везивања, а сусревши се и са чињеницом да слични подаци нису добијени у бројним иностраним истраживањима, учинило нам се да је део одговора у културолошким, односно васпитним поступцима.

Подсетимо се: Окупирани образац афективног везивања настаје као последица селективног реаговања особе која се бави дететом на потребе, односно сигнале детета. Будући да су му љубав и пажња мајке потребни, дете улаже сву енергију у настојање да "дешифрира" на које сигнале мајка реагује, а на које не. Наравно, сигнале на које реагује учвршћује у понашајни репертоар, а остале брише. Једном речју, дете постаје такво какво је мајци потребно: болешљиво (уколико она на то реагује), нејешно или трапаво. Одроста непрестано се трудећи да придобије пажњу тако важних других, а у сталном страху да ће ипак бити остављено. У партнерске везе се максимално инвестира надајући се да ће од партнера дабити све што није добило од

примарне породице. Дакле, у партнерској вези, реч је о особи која је и превише укључена, превише посвећена, све зна, све уме и све контролише, често нудећи улогу жртве, али још чешће бурно реагујући уколико се жртва не прихвати или не вреднује адекватно. Јер, пажња је оно чега су особе овога типа гладне.

Верујемо да сте читајући ове редове замислили жену, а не мушкарца. Чини се да би опис могао одговарати стереотипу презапослане, свепостижуће, хронично уморне и углавном незадовољне српске жене, којој је тешко, али и са којом је тешко живети. Опис би могао бити део онога на шта је народ мислио кад је смислио изреку: "Пусто женско".

Литература

- Ainsworth, M. D. S. & Witting, B. A. (1996), Attachment and exploratory behavior of one year olds in a strange situation. In B. M. Foss (Eds.) *Determinants of infant behavior* (Vol 4, pp. 129-173). London: Methuen.
- Bartholomew, K., & Moretti, M. (2002), The dynamics of measuring attachment: A commentary on "Attachment-Related Psychodynamics", *Attachment and Human Development* 4, 162–165.
- Bowlby, J., (1951), *Maternal Care and Mental Health*, World Health Organization, Geneva.
- Bowlby, J. (1969), *Attachment and Loss: Vol 1 Attachment*, New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1973), *Attachment and Loss: Vol 2: Separation*. New York: Basic Book.
- Bowlby, J. (1980), *Attachment and Loss: Vol. 3 Loss: Sadness and depression*. New York: Basic Book.
- Bowlby, J. (1988), *A secure base*, New York: Basic Book.
- Bowlby, J., (1977), The making and breaking of affectional bonds, Etiology and psychopathology in the light of attachment theory. II Some principles of psychotherapy, *British Journal of Psychiatry* 130:201–210.
- Bouthillier D.; Julien D.; Dubé M.; Bélanger I.; Hamelin M. (2002), Predictive Validity of Adult Attachment Measures in Relation to Emotion Regulation Behaviors in Marital Interactions, *Journal of Adult Development* 15: 291-305.
- Brehm, Miller, Perlman, & Campbell (2002), *Intimate relationships* (3rd ed.). NY: McGraw Hill.
- Canary, D. J., and Cupach, W. R. (1988), Relational and Episodic Characteristics Associated with Conflict Tactics. *Journal of Social and Personal Relationships* 5:305–325.
- Canary, D. J.; Cupach, W. R.; and Serpe, R. T. (2001), A Competence-Based Approach to Examining Interpersonal Conflict. *Communication Research* 28:79–104.
- Carnelley, Katherine B.; Pietromonaco, Paula R.; Jaffe, Kenneth, (1994), Depression, working models of others, and relationship functioning, *Journal of Personality and Social Psychology* 66(1): 127–140
- Cox, J. Paley, Blair, Burchinal Margaret, and Payne Chris, (1999), Marital Perceptions and Interactions Across the Transition to Parenthood, *Journal of Marriage and the Family* 61(3): 611–625.
- Cohn, D.A., Silver, D.H., Cowan, C.P., Cowan P.A. & Pearson, J., (1992), Working models of childhood attachment and couple relationships, *Journal of Family Issues* 13: 432–449.

- Creasey, G. (2002), Psychological distress in college-aged women: Links with unresolved/preoccupied attachment status and the mediating role of negative mood regulation. *Attachment and Human Development* 4, 259–277.
- Creasey, G. (2002), Associations between working models of attachment and conflict management behavior in romantic couples. *Journal of Counseling Psychology* 49: 365–375.
- Creasey, G., Kershaw & Boston, (1999), Conflict management with friends and romantic partners: The role of attachment and negative mood regulation expectancies. *Journal of Youth and Adolescence* 28: 523–543.
- Creasey, G. & Hesson-McInnis, (2005), Generalized and Specific Attachment Representations: Unique and Interactive Roles in Predicting Conflict Behaviors. *Close Relationships Personality and Social Psychology Bulletin* 31(8): 1026–1038. DOI:10.1177/0146167204274096, Society for Personality and Social Psychology, Inc.
- Creasey, G., & Hesson-McInnis, M. (2001), Affective processes, cognitive appraisals, and conflict tactics in late adolescent romantic relationships: Associations with attachment orientations. *Journal of Counseling Psychology* 48: 85–96.
- Feeney, J. A. (1994), Attachment style, communication patterns, and satisfaction across the lifecycle of marriage. *Personal Relationships* 1: 333–348.
- Feeney, J. A. (1995), Adult Attachment and emotional control. *Personal Relationships* 2: 143–159.
- Fincham, F. D., Beach, S.R., & Davila, J. (2004), Forgiveness and conflict resolution in marriage. *Journal of Family Psychology* 18: 72–81.
- Fincham, F. D. (2003). Marital conflict: Correlates, structure and context. *Current Directions in Psychological Science* 12: 23–27.
- Fincham, F. D., & Beach, S. R. (1999), Marital conflict: Implications for working with couples. *Annual Review of Psychology* 50: 47–77.
- Kobak R. R. & Hazan, C., (1991), Attachment in marriage: Effects of security and accuracy of working models. *Journal of Personality and Social Psychology* 60: 861–869.
- Kobak, R. R., (1993), The Attachment Q-Sort, *Unpublished manuscript*, University of Delaware.
- Kobak, R. R., Cole, H. E., Ferentz-Gillies, R., Fleming, W. S., & Gamble, W. (1993), Attachment and emotion regulation during mother-teen problem solving: A control theory analysis. *Child Development* 64: 231–245.
- Levy, M. B. & Davis, K. E. (1988), Lovestyles and attachment styles compared: Their relations to each other and to various relationship characteristics. *Journal of Social and Personal Relationships* 5: 439–471.
- Main, M., & Godwyn, R. (1994), Adult Attachment Interview scoring and classification manual. *Unpublished manuscript*, University of California at Berkeley.
- Main, M., & Goldwyn, R. (1998), Interview – based adult attachment classifications: Related to infant-mother and infant – father attachment. *Unpublished manuscript*, University of California at Berkeley.
- Main, M. & Hesse, E. (1990), The insecure disorganized/disoriented attachment pattern in infancy: Precursors and sequelae. In M. Greenberg, D. Cicchetti, & E. M. Cummings (Eds.) *Attachment during the preschool years: Theory, research and intervention* (pp 161–182). Chicago: University of Chicago Press.
- Main, M., Kaplan, K., Casidy J., (1985) Security in infancy, childhood and adulthood: A move to the level of representation. In I. Bretherton & E. Waters (Eds.), *Growing points of attachment theory and research. Monographs of the Society for Research in Child Development* 50 (1-2, Serial No 209): 66–104.

- O'Connell-Corcoran K., & Mallinckrodt, B. (2000), Adult attachment, self-efficacy, perspective-taking, and conflict resolution. *Journal of Counseling and Development* 78: 473–483.
- Pietromonaco Paula, & Greenwood, Dara, (2004), Conflict in adult close relationship, an Attachment Perspective, in *Journal of Adult Attachment*, New York, Guilford Press
- Pistole, M. C. (1989), Attachment in adult romantic relationships: Style of conflict resolution and relationship satisfaction. *Journal of Social and Personal Relationships* 6: 505–510.
- Senchak, M., & Leonard, K.E. (1992), Attachment styles and marital adjustment among newlywed couples. *Journal of Social and Personal Relationships* 9: 51–64.
- Simpson, J.A. (1990), The influence of attachment styles on romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology* 59: 971–980.
- Станојевић, Т, Недељковић, Ј. (2007), *Скале за процену конструктивности у решавању проблема*, Филозофски факултет, Ниш.

Tatjana Stefanović Stanojević, Niš

CONFLICTS IN ROMANTIC RELATIONSHIPS – FROM THE ASPECT OF THE ATTACHMENT THEORY

Summary

Conflicts, as a constituent part of romantic relationships, can represent an occasion either for strengthening ties or for breaking up. Understanding, assessing, and even anticipating the role of conflicts, depending on the dominant attachment pattern of some person, is what Attachment Theory really offers.

We attempted to identify the attachment patterns, based on the sample of 60 adults, and to determine their correlation with constructiveness in solving conflicts in a romantic relationship and with relationship satisfaction.

Instruments: Adult Attachment Interview (Main, Kaplan, Cassidy, 1985), Questionnaire for Constructiveness Dimension Assessment in Conflict Solving and Relationship Satisfaction (Nedeljković, Stanojević, 2007).

The results obtained show statistically significant correlations, especially with respect to the role of sex as an important predictor of both pattern affiliation and conflict understanding.

Key Words: Conflicts, Attachment Patterns, Constructiveness, Satisfaction, Sex